

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОЦЕСУ ОДЕРЖАННЯ ЛІЦЕНЗІЙ НА ЗДІЙСНЕННЯ ПЕВНОГО ВИДУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

**КОСТЮЧЕНКО Максим Євгенович - студент 2 курсу магістратури
Юридичного інституту Київського міжнародного університету**

В данній статтє проведен анализ действующего законодательства, которое обеспечивает процесс выдачи лицензий, переоформления, аннулирования лицензии, выдачу ее дубликатов. Были поставлены вопросы и были рассмотрены возможные пути совершенствования и упрощения процедуры лицензирования в современной Украине.

Ключові слова: Ліцензія, ліцензування, заявник, заява, оформлення документів, господарська діяльність, видача ліцензій, підприємницька діяльність, органи ліцензування.

Постановка проблеми. Сучасність диктує нашій країні шлях змін та вдосконалення правового аспекту життя країни. Необхідність постійного удосконалення процедур функціонування органів держаної влади котрі вповноваженні видавати ліцензії на здійснення певного виду господарської діяльності, проводити переоформлення, анулювання ліцензій, видачу її дублікатів

Стан дослідження проблематики. Окремі аспекти ліцензування в загальному контексті або в розрізі окремого виду господарської діяльності досліджувалися у працях: В.К. Андрєєва, М.К. Галянтича, П.М. Пальчука, В.М. Пашкова, К.Ю. Тотьєва, А.О. Шеваріхіна та інших. Дослідженню ліцензування господарської діяльності присвячено кандидатську дисертацію Е.Е. Бекірової «Правове регулювання ліцензування певних видів господарської діяльності», в якій визначено поняття і сутність ліцензування та ліцензійних правовідносин, проведено

правовий аналіз процедури ліцензування, нагляду, контролю та відповідальності у сфері ліцензування тощо.

Метою статті є аналіз положень чинного законодавства України, вирішення актуальних питань правового регулювання відносин у сфері ліцензування господарської діяльності, визначення поняття ліцензування господарської діяльності, виявлення основних причин, цілей, ознак та функцій ліцензування.

Виклад основного матеріалу.

Сучасна Україна стоїть на порозі Європейської інтеграції, однією з таких умов приведення правового підґрунтя країни до Європейського рівня. Хотілося б звернути увагу на велику кількість колізій в сучасному законодавстві котрі потребують вирішення і вдосконалення, однією з таких проблем є ліцензування господарської діяльності в Україні, котре виникло з отриманням незалежності нашою державою і переходом на ринкову економіку. З отриманням такого блага, як суверенітет держави, виникла велика кількість питань котрі потрібно було вирішувати. Одні з таких сфер господарської діяльності потрібно було піддати особливому державному нагляду, одним із проявів якого є ліцензування, стандартизація і сертифікація різноманітних видів діяльності, товарів, робіт, послуг.

Не зважаючи на таку його особливість та значення, яке має ліцензування в економіці нашої держави, нормативна база в регулюванні багатьох питань ліцензування

господарської діяльності не відповідає потребам сьогодення. Недосконалою є і практична діяльність органів, які безпосередньо здійснюють видачу ліцензій. Проблематики ліцензування в радянському праві не існувало, це було зумовлено відсутністю приватної власності, тотальним контролем особи з боку держави тощо. З набуттям Україною незалежності такі проблеми почали виникати і вирішуватися, в той час законодавство не мало поняття ліцензування і переліку істотних ознак. На сьогодні існує декілька сотень нормативно-правових актів.

Так, на прийняття Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» було використано десять років життя країни і тринадцять років після прийняття, однак актуальність цієї теми не зменшується. Закон котрий зазначався попередньо визначає поняття ліцензування, як: видачу, переоформлення та анулювання ліцензій, видачу дублікатів ліцензій, ведення ліцензійних справ та ліцензійних реєстрів, контроль за додержанням ліцензіатами ліцензійних умов, видача розпоряджень про усунення порушень ліцензійних умов, а також розпоряджень про усунення порушень законодавства у сфері ліцензування.

Хотілося б звернути увагу більш конкретно на те, як суб'єкти господарювання отримують дозволи на ведення господарської діяльності. В статті 10 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» йдеться про те, що суб'єкт господарювання, який має намір провадити певний вид господарської діяльності, що ліцензується, особисто або через уповноважений ним орган чи особу звертається до відповідного органу ліцензування із заявою встановленого зразка про видачу ліцензії. Законом встановлюються зміст такої заяви у котрій повинні бути зазначені відомості про суб'єкта господарювання – заявника, якщо точніше то найменування, місцезнаходження, банківські реквізити, ідентифікаційний код - для юридичної особи і прізвище, ім'я, по батькові, дані паспорта громадянина України (серія, номер паспорта, ким і коли виданий, місце проживання), ідентифікаційний номер фізичної особи - платника податків та інших обов'язкових платежів - для

фізичної особи. Вказується вид господарської діяльності згідно з частиною третьою статті 9 цього Закону зазначається повністю або частково, на провадження якого заявник має намір одержати ліцензію. У разі наявності у заявника - юридичної особи філій, інших відокремлених підрозділів, за місцем яких буде провадитися заявлена діяльність, а у заявника - фізичної особи - підприємця місце провадження заявленої діяльності у заяві зазначається їх місцезнаходження.

Так для окремих видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, до заяви про видачу ліцензії також додаються документи, вичерпний перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України за поданням спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування. Такий перелік міститься в постанові Кабінету Міністрів України від 4 липня 2001 р. N 756 «Про затвердження переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності».

Органу ліцензування забороняється вимагати від суб'єктів господарювання інші документи, не вказані у цьому Законі, крім документів, передбачених вище згаданою постановою.

Заява про видачу ліцензії та документи, що додаються до неї, приймаються за описом, копія якого видається заявнику з відміткою про дату прийняття документів органом ліцензування та підписом відповідальної особи.

Заява про видачу ліцензії залишається без розгляду з наступних підстав, коли така заява подана (підписана) особою, яка не має на це повноважень і коли документи оформленні з порушенням вимог статті 10 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності». Також заява залишається без розгляду коли немає в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб і фізичних осіб - підприємців відомостей про заявника або наявні відомості про перебування юридичної особи у стані припинення шляхом ліквідації (перебування фізичної особи - підприємця у стані припинення підприємницької діяльності) чи про державну реєстрацію її припинення (державну реєстрацію припинення підприємницької ді-

яльності фізичної особи - підприємця). Про залишення заяви про видачу ліцензії без розгляду заявник повідомляється в письмовій формі із зазначенням підстав залишення заяви про видачу ліцензії без розгляду у строки, передбачені для видачі ліцензії.

Після усунення причин, що були підставою для винесення рішення про залишення заяви про видачу ліцензії без розгляду, заявник може повторно подати заяву про видачу ліцензії, яка розглядається в порядку, встановленому Законом. Після подачі документів до органу ліцензування, приймає рішення про видачу ліцензії або про відмову у її видачі у строк не пізніше ніж десять робочих днів з дати надходження заяви про видачу ліцензії та документів, що додаються до заяви, якщо спеціальним законом, що регулює відносини у деяких сферах господарської діяльності, не передбачений інший строк видачі ліцензії на окремі види діяльності. Повідомлення про прийняття рішення про видачу ліцензії або про відмову у видачі ліцензії надсилається (видається) заявникові в письмовій формі протягом трьох робочих днів з дати прийняття відповідного рішення. У рішенні про відмову у видачі ліцензії зазначаються підстави такої відмови. Також орган ліцензування має право відмовити у видачі ліцензії на підставі невідповідності даних у документах, поданих заявником, для отримання ліцензії і невідповідності заявника згідно з поданими документами ліцензійним умовам, встановленим для виду господарської діяльності, зазначеного в заяві про видачу ліцензії.

Ліцензування є засобом державного регулювання господарської діяльності, котрий фактично обмежує свободу господарювання. У загальносуспільних інтересах закон забороняє здійснення без ліцензії ті види господарської діяльності, які несуть потенційну загрозу життю і здоров'ю громадян, навколишньому природному середовищу, безпеці держави. Однак, окремі органи ліцензування в світлі захисту цих суспільних цінностей зловживають своїми повноваженнями щодо видачі, переоформлення, анулювання ліцензії, видачі її дублікату, чим створюють суттєві перешкоди господарській діяльності. Запобігти цьому негативному

явищу можуть, зрозумілі та прозорі процедури ліцензування.

Виходячи з вище зазначеного, Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва (далі - Держкомпідприємництво) неодноразово заявляв про необхідність удосконалення процедур ліцензування у двох основних напрямках: 1) забезпечення спрощеного порядку ліцензування шляхом встановлення чіткого та прозорого здійснення ліцензійних процедур, скорочення часу на видачу ліцензій; 2) передачі, у разі доцільності, процесу ліцензування на місцевий рівень [2, с.203]. На початку 2007 р. вище згаданим органом виконавчої влади був розроблений законопроект щодо запровадження єдиного порядку ліцензування. 26.03.2007 р. згаданий законопроект був внесений до Верховної Ради України, проте вже 27.11.2007 р. Уряд України відкликав його. З того часу Держкомпідприємництво не здійснило жодної спроби щодо удосконалення процедур ліцензування, передбачених Законом.

Звертаючи увагу на практику ліцензування дозволив виявити конкретні проблеми, що потребують як законодавчого вирішення, так і теоретичної оцінки. Усі ці проблеми можна зібрати в систему залежно від стадії ліцензування, на якій вони виникають. В загальному процедуру видачі ліцензії поділяють на такі стадії: 1) звернення суб'єкта господарювання із заявою до відповідного органу ліцензування; 2) розгляд заяви і прийняття рішення; 3) видача ліцензії у разі відсутності підстав для відмови у її видачі [1, с.14]. Також додатковою може бути стадія проведення конкурсу, що має місце у зв'язку з необхідністю забезпечення ефективного та раціонального використання обмежених ресурсів, застосування новітніх технологій і обладнання, створення вигідних для держави умов експлуатації таких ресурсів, ліцензування видів господарської діяльності, провадження яких пов'язане з використанням обмежених ресурсів, у разі надходження кількох заяв про видачу ліцензій. Деякі автори четвертою стадією називають стадію перегляду рішення, прийнятого за результатами розгляду заяви [3, с.53].

В українському законодавстві порядок видачі ліцензій має дозвільний та позитивний характер. Не є відхиленням від цієї концепції вимога законодавця, що ліцензія повинна бути видана в будь-якому випадку, коли заявник має спроможність виконати ліцензійні умови певного виду торговельної діяльності. Обов'язковість видачі ліцензії слід розглядати в контексті конституційно-правових гарантій, можливості реалізації фізичними особами та створеними ними юридичними особами права на здійснення підприємницької діяльності та створення найбільш сприятливого правового режиму для реалізації гарантованих Конституцією України прав. Тому у законодавстві України з метою стимулювання розвитку підприємницьких відносин потрібно передбачити диференційований підхід до порядку видачі ліцензій.

Також хотілося наголосити на тому, що жодний нормативно-правовий документ не передбачає подачі документів в електронному вигляді через мережу Інтернет. На даний час, це є дуже актуальним, це допоможе спростити подачу документів і пришвидшити розгляд заяв про видачу ліцензій, в загальному процесі видачі ліцензій, переоформлення, анулювання ліцензії, видачу її дублікатів. Скорочення процесу ліцензування дозволить використати час витрачений на оформлення документів у цілі, за ради яких, суб'єкт господарювання отримує ліцензію.

Так на стадії звернення суб'єкта господарювання із заявою про видачу ліцензії слід наголосити, що деякі органи ліцензування право прийому заяв на видачу ліцензії передають певній організації (підприємству), що входить до сфери їх управління. Прикладом такого передоручення є Міністерство з питань житлово-комунального господарства України це своє процедурне повноваження делегувало Державному підприємству «Інноваційний центр». Із управлінської точки зору, такий підхід, можливо, виправданий, адже одним із основних завдань цього підприємства є інформаційне забезпечення, удосконалення законодавчої та нормативно-методичної бази для реформування житлово-комунального господарства [4, с.14].

Навіть після отримання ліцензії у встановленому законом порядку на провадження певного виду господарської діяльності, залишається актуальним питання забезпечення виконання ліцензійних умов в разі їх прийняття у встановленому законом порядку. З цього виходить певна складність в учасників ліцензійних правовідносин, коли суб'єкт господарювання не в змозі виконати вимоги ліцензійних умов та надати відповідні документи. З вище викладеного виникає питання, а саме яким чином суб'єкт господарювання набув право на провадження певного виду господарської діяльності, якщо в подальшому він не спроможний забезпечити виконання ліцензійних вимог, що в принципі суперечить самій правовій природі ліцензування. Як узагальнення слід наголосити, що застосування процедур ліцензування щодо діяльності суб'єктів господарювання в сфері діяльності з перепродажу предметів мистецтва, колекціонування та антикваріату є не можливим в силу відсутності належного правового механізму реалізації даних процедур, відсутності компетентного органу публічної влади, який здійснюватиме видачі ліцензій [6, с.124].

На даний час в Верховній Раді України знаходиться Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» з прийняттям якого Уряд пропонує зменшення впливу державних органів на діяльність суб'єктів господарювання, зокрема, у сфері ліцензування. Разом із тим, ліцензування є засобом узгодження інтересів суб'єктів господарювання з публічними інтересами всього суспільства. Відтак, процедура ліцензування має бути оптимізована таким чином, щоб виключати можливість допуску до провадження відповідних видів господарської діяльності недобросовісних суб'єктів, а сумлінні мали можливість отримувати ліцензії без зайвих зволікань.

Серед недоліків діючої системи ліцензування слід зазначити відсутність законодавчо закріплених критеріїв щодо запровадження ліцензування видів господарської діяльності, недосконало визначені принципи та процедури одержання ліцензій та їх копій, що потребують уніфікації та ви-

АНОТАЦІЯ

В даній статті проведено аналіз чинного законодавства, котре забезпечує процес видачі ліцензій, переоформлення, анулювання ліцензій, видачу її дублікатів. Були поставлені питання і було висвітлено ймовірні шляхи вдосконалення та спрощення процедури ліцензування в сучасній Україні.

SUMMARY

This article analyzed current legislation, which provides a process for issuing licenses, renewal, revocation of a license, issuance a duplicate. It berthing question and highlighted the probable ways to improve and simplifying licensing procedures in modern Ukraine.

сокий ступінь централізації функцій органів ліцензування, що створює труднощі як для суб'єктів господарювання, пов'язані із збільшенням витрат часу та коштів для отримання ліцензії, так і для самих органів ліцензування в частині здійснення заходів контролю на місцевому рівні.

Крім того, сучасний стан забезпечення органами ліцензування прозорості своєї діяльності має недостатній рівень, зокрема, в частині якості обґрунтувань зауважень у разі відмови заявникам у видачі ліцензії або залишення їхніх заяв без розгляду, висвітлення принципів прийняття відповідних рішень та результатів власної роботи.

Зазначені проблеми обумовлюють необхідність вдосконалення механізму ліцензування певних видів господарської діяльності.

На останок, слід зробити висновок про необхідності постійного удосконалення процедури видачі ліцензії на здійснення певного виду господарської діяльності на законодавчому рівні, що полягає у введенні нових положень, розумних і актуальних змін котрих вимагає суспільне життя, а також удосконаленні вже діючих норм. Не менш важливе значення має і практична сторона даного питання, що вимагає належного ви-

конання органами ліцензування покладених на них функціональних обов'язків.

Література

1. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» № 1775-III від 01.06.2000 р.
2. Сергійко О.В. Проблеми ліцензування певних видів господарської діяльності // Приватне право і підприємництво: Зб. наук.праць. – К., 2008. – Вип. 5. – С. 202-205.
3. Григор'єв Є.М. Ліцензування в Україні, проблеми та перспективи // Національний університет Києво-Могилянська академія": Зб. наук. пр. – Миколаїв, 2008. – Т. 4. – С. 52-53.
4. Третяков С. Ринкова модель системи ліцензування // Підприємництво в Україні. – 2009. -№ 5. – С. 12-15.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 4 липня 2001 р. N 756 «Про затвердження переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності» [Електронний ресурс] – Режим доступу до постанови: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/756-2001-%D0%BF>.
6. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Науковий журнал. – 2010. – No 3.